

Uvodna riječ

Poštovane čitateljice, poštovani čitatelji,

pred Vama se nalazi drugi broj *Hrvatskog ljetopisa za kaznene znanosti i praksu* posvećen tradicionalnom savjetovanju Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu u Opatiji, koje ove godine okuplja vrijedne, aktualne i zanimljive znanstvene i stručne radove pod temom „Kazneno pravosuđe danas – između reformi i stalnih izazova“. Ovogodišnja tema savjetovanja zorno odražava realitet kaznenog pravosuđa, koje se nalazi u konstantnim previranjima između potrebe ujednačavanja sudske prakse, usklađivanja s europskim standardima i prilagođavanja novim izazovima, poput izazova digitalne transformacije. Da se poslužimo Preradovićevim stihovima, stalna na tom svijetu samo zakonodavna mijena jest.¹ Tako se od usvajanja Zakona o kaznenom postupku 2008. godine, čiji su temelji, sazidani na pretjeranom reformskom optimizmu, poljuljani i urušeni prije dovršetka „gradnje“, rekonstruirani i nadograđivani, nalazimo na pragu jedanaestih izmjena. Ni Kazneni zakon s desetom izmjenom od donošenja 2011. godine ne zaostaje nimalo u dinamici stalne mijene.

Nakon posljednjih izmjena 2024. godine usmjerenih k jačanju zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji,² 2025. godina donijela je zahtjeve daljnjeg usklađivanja kaznenog zakonodavstva sa standardima Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD) kao uvjet pristupanja toj organizaciji. Sukladno preporukama OECD-a posljednjim izmjenama Kaznenog zakona iz listopada ove godine³ izrijekom je proširena primjena pravila o prostornom važenju kaznenog zakonodavstva i na pravne osobe. Usklađivanje sa standardima OECD-a obuhvatilo je i područje suzbijanja podmićivanja stranih javnih službenika u međunarodnim poslovnim transakcijama, pa je tako u čl. 339. izrijekom inkriminirano podmićivanje stranih zastupnika radi obavljanja svih oblika radnji glasovanja, kao i radnji različitih od glasovanja. Prateći i prilagođavajući se razvoju tehnologije umjetne inteligencije, osobito automatiziranih vozila,⁴ novela KZ-a iznjedrila je novo kazneno djelo dovođenja u

¹ „Stalna na tom svijetu samo mijena jest.“ Petar Preradović, *Mujezin*.

² Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Vlada Republike Hrvatske, listopad 2025., str. 6.

³ Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, *Narodne novine*, br. 136/2025.

⁴ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, *op. cit.*, str. 8. Valja spomenuti kako je u tom smislu zakonodavac na zalasku 2024. godine izmijenio i dopunio Zakon o sigurnosti prometa na cestama (*Narodne novine*, br. 145/2024) odredbama o prometu potpuno automatiziranih vozila, osobito pitanjem odgovornosti u slučaju nesreće te odgovornosti za prometne prekršaje ovisno o tome tko je počinitelj (proizvođač, vlasnik vozila, opera-

opasnost života i imovine sustavom umjetne inteligencije (čl. 215.a KZ-a), kao i definiciju novouvedenog izraza „sustav umjetne inteligencije“ (čl. 87. st. 33. KZ-a). Prenošenje Direktive (EU) 2024/1712 o izmjeni Direktive 2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava uvjetovalo je izmjene i unaprjeđenje kaznenog zakonodavstva u odnosu na kazneno djelo trgovanja ljudima. Pored navedenog, zakonodavac je išao i u smjeru pooštrenja kaznenopravne politike kažnjavanja za kazneno djelo neovlaštene proizvodnje i prometa drogama iz čl. 190. st. 2. Kaznenog zakona.⁵

Dana 24. listopada 2025. godine pristupljeno je izglasavanju izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku, no sa 75 glasova „za“, 43 „protiv“ i 3 „suzdržana“ nije ostvarena većina glasova svih zastupnika potrebna prema Ustavu za usvajanje organskog zakona kakav je Zakon o kaznenom postupku.⁶ Predlagatelj kao primarni cilj izmjena ističe ubrzanje kaznenog postupka kroz stadij optužnog vijeća i promjenu koncepta nezakonitih dokaza.⁷ Najvažnije izmjene odnose se na redefiniranje koncepta nezakonitih dokaza, smanjuje se broj *ex lege* nezakonitih dokaza te se sudu daju šire mogućnosti preispitivanja je li u konkretnom slučaju došlo do povrede prava. Opća odredba čl. 10. ZKP-a o nezakonitim dokazima temeljito je rekonstruirana. Iz st. 2. t. 2. brisani su dokazi koji su pribavljeni povredom prava na ugled i čast, za preostale povrede propisani su kriteriji koje je sud dužan uzeti u obzir prilikom vaganja interesa kod ocjene zakonitosti dokaza, a u st. 3. predviđeno je i ograničenje primjene doktrine plodova otrovne voćke. Nadalje, mijenja se koncept i pojednostavnjuje, s ciljem ubrzanja, postupak pred optužnim vijećem tako da se sjednica optužnog vijeća održava u pravilu bez prisutnosti stranaka, osim u slučaju prethodnog suđenja o zakonitosti dokaza i donošenja presude na temelju sporazuma stranaka. U smjeru ubrzanja postupka ide i novina da protiv rješenja o izdvajanju dokaza nije dopuštena posebna žalba, osim ako sud ne odluči drugačije. Slijedom utvrđenja Suda Europske unije u predmetu *FINA protiv HANN-INVEST d. o. o., MINERAL-SEKULINE d. o. o. i UDRUGE KHL MEDVEŠČAK ZAGREB* od 11. srpnja 2024. da je unutarnji mehanizam ujednačavanja sudske prakse u nacionalnom sudu protivan pravu Europske unije, predlaže se kod izvanrednih pravnih lijekova odlučivanje proširenog Vijeća Vrhovnog suda Republike Hrvatske u situacijama kada vijeće ocijeni da bi u

tor u vozilu odnosno operator intervencije na daljinu ili ostali sudionici u prometu na cestama te odgovorne osobe). Opširnije Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sigurnosti prometa na cestama, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb, studeni 2024., str. 89.

⁵ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, *op. cit.*, str. 8.

⁶ Čl. 83. Ustava Republike Hrvatske.

⁷ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Vlada Republike Hrvatske, listopad 2025. godine, str. 15.

konkretnom predmetu svojom odlukom odstupilo od ustaljene prakse.⁸ Predlagač je, pored toga, nastojao ovim izmjenama otkloniti uočene nedostatke pri donošenju odluke o zamjeni mjere opreza istražnim zatvorom.

Nužnost ispunjavanja preporuka iz Izvješća OECD-a kao preduvjet pristupanja Republike Hrvatske toj organizaciji uvjetovala je i izmjene i dopune Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta (ZUSKOK).⁹ Stvarna nadležnost Ureda proširena je na kaznena djela vezana uz terorizam, izmijenjeni su uvjeti za imenovanje ravnatelja Ureda tako da nitko na dužnost ne može biti imenovan više od dva puta uzastopce, propisani su restriktivniji uvjeti za raspored zamjenika ravnatelja na rad u Ured, redefinirano je unutarnje ustrojstvo Ureda, a nadležnost za postupanje u predmetima iz čl. 21. ZUSKOK-a širi se i na Županijski sud u Varaždinu. Uredu se daje mogućnost da predmete u kojima postoje samo naznake počinjenja kaznenih djela iz čl. 21., radi provođenja izvida, može dostaviti na postupanje mjesno nadležnom državnom odvjetništvu, uz predviđene iznimke s obzirom na svojstvo počinitelja ili objekt počinjenja.

U istom paketu usvojene su i izmjene Zakona o državnom odvjetništvu te Zakona o sudovima (*Narodne novine*, br. 136/2025). Izmjenama Zakona o državnom odvjetništvu, između ostalog, omogućeno je osnivanje posebnih specijaliziranih ustrojstvenih jedinica unutar Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, ujednačena su i uređena pojedina statusna pitanja sudaca i državnoodvjetničkih dužnosnika, pa je tako, među ostalim, brisana odredba o provedbi periodične sigurnosne provjere za državnoodvjetničke dužnosnike.¹⁰

Kao što vidimo, izmjene kaznenog zakonodavstva donose važne i velike novine te su u središtu analize nekoliko radova s ovogodišnjeg Savjetovanja, a vjerujemo da će te izmjene biti teme radova i u narednim brojevima.

Pred vama je *Ljetopis* s ukupno deset radova za Savjetovanje, dok će tri rada biti dostupna najprije na mreži (engl. *online first*). Ti će radovi biti objavljeni u tiskanom obliku u prvom broju *Ljetopisa* 2026. godine. Vjerujemo i nadamo se da će čitatelji imati razumijevanja za ovu promjenu, kojom smo pokušali napraviti iskorak k ujednačavanju opsega broja 1 i 2 *Ljetopisa* i povratku dobrom običaju objave broja 1 u prvoj polovici godine. To je još jedan korak u nastojanju da se *Ljetopis* uključi u najvažnije međunarodne bibliografske i citatne baze, a ujedno će olakšati uredništvu breme intenzivne, zahtjevne i često nepredvidive pripreme *Ljetopisa* za objavu neposredno pred Savjetovanje.

⁸ *Ibid.*, str. 17.

⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, *Narodne novine*, br. 136/2025.

¹⁰ Opširnije Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o državnom odvjetništvu, Vlada Republike Hrvatske, rujan 2025., Zagreb, str. 11-14.

Drugi broj Ljetopisa, kao i samo Savjetovanje, otvaraju *Burić i Ivičević Karas* važnom i u svjetlu recentnih zakonodavnih prijedloga vrlo aktualnom temom izdvajanja nezakonitih dokaza. Autori kritički propituju postojeći model široko postavljenog automatskog izdvajanja nezakonitih dokaza *ex lege* te razmatraju predloženi redefinirani koncept materijalne nezakonitosti dokaza, koji ide u smjeru širih mogućnosti izdvajanja nezakonitih dokaza *ex iudicio*. U tom smislu posebno ističu nužnost daljnje izgradnje kriterija „vaganja interesa“ u sudskoj praksi. Reforma postupka pred optužnim vijećem u središtu je razmatranja *Bitange*, koji propituje odgovara li normativni okvir za rad optužnog vijeća praktičnim potrebama, kako sudovi primjenjuju zakonske odredbe o radu optužnog vijeća te što najavljene zakonodavne izmjene nude glede poboljšanja rada optužnih vijeća. *Duzel* analizira sadržaj i opseg prava na povjerljivost komunikacije okrivljenika s braniteljem u kaznenom postupku kroz prizmu standarda uspostavljenih u praksi ESLJP-a. Posebno razmatra pravo istražnog zatvorenika na nesmetanu komunikaciju s braniteljem, zatim pitanje mogućnosti korištenja branitelja te prostora i predmeta kojima se koristi u obavljanju svoje profesije kao izvora saznanja o činjenicama u postupku protiv branjenika ističući posebno izazove povezane uz nove tehnologije. *Novokmet i Tripalo* u središte svojeg znanstvenog interesa postavili su supsidijarnog tužitelja, stoljetnu ustanovu hrvatskog kaznenog procesnog prava, koja prkosi turbulentnim zakonodavnim mijenama. U radu kritički razmatraju važeći normativni okvir, pravosudnu praksu te praksu Ustavnog suda Republike Hrvatske iznoseći argumente o neodrživosti aktualnog normativnog uređenja kojim se trošak kaznenog postupka prebacuje na teret oštećenika kao tužitelja ako postupak nije okončan osuđujućom presudom. Aktualnosti u sustavu mjera opreza u odnosu na položaj i zaštitu prava žrtve u kaznenom postupku donosi nam *Horak*. S potencijalima primjene umjetne inteligencije u radu državnog odvjetništva kroz prizmu Uredbe (EU)2024/1689 upoznaju nas *Glavić i Vidaković* ističući dijelove organizacije rada koji imaju slabosti i gdje primjena umjetne inteligencije ima najveći potencijal, uz prijedloge *de lege ferenda*. Među pretežno procesnim temama na ovogodišnjem savjetovanju doprinos razmatranju aktualnosti kaznenog materijalnog prava i kaznenopravnoj zaštiti žena od rodno utemeljenog *online*-nasilja dali su *Munivrana i Brđanović* posebno se referirajući u svojem radu na izazove implementacije Direktive (EU) 2024/1385 o suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. *Horvat* je razmatrala u svojem radu usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima čl. 2. i 3. Konvencije u odnosu na postupanje službenih osoba prema osobama s duševnim smetnjama tijekom lišenja slobode analizirajući položaj dvostruko ranjivih žrtava u kontekstu presuda *V. D. protiv Hrvatske* i *T. V. protiv Hrvatske*. Za kraj nam ostaju radovi posvećeni rubnim područjima kaznenog procesnog prava, disciplinskog i prekršajnog postupanja. *Juras i Pajčić* detaljno su analizirali

odnos kaznenog i disciplinskog postupka prema državnim službenicima i pravosudnim dužnosnicima otvarajući niz zanimljivih pitanja, od različite svrhe i vođenja usporednih postupaka do pitanja korištenja dokaza iz kaznenog postupka u disciplinskom postupku te utjecaja kaznene osude na radnopravni status. *Bonačić i Lončar* dali su sveobuhvatan prikaz pravnog položaj državnog odvjetnika u prekršajnom postupku prezentirajući rezultate provedenog istraživanja prakse, koje je iznjedrilo određene normativne prijedloge i preporuke za postupanje u praksi. Kao jedan od glavnih izazova u postupanju državnog odvjetnika ističu obvezu dostave pisane obavijesti okrivljeniku, a specifičnost je i velik broj inicijativa za podnošenje zahtjeva za zaštitu zakonitosti zbog povreda zakona i kršenja temeljnih ljudskih prava u prekršajnom postupku.

Zahvaljujemo svim autorima i recenzentima, koji su svojim vrijednim angažmanom pridonijeli bogatstvu i raznolikosti znanstvene i stručne misli pretočene u tekst pred vama, a koja će se zasigurno rasplamsati u zanimljivim raspravama tijekom ovogodišnjeg Savjetovanja. Zahvalu upućujemo lektorima Petru Vukoviću i Marku Daviesu, djelatnicima tiskare, osobito gospođi Gordani Vinter, te svim ostalim suradnicima, bez kojih ne bi bilo *Ljetopisa* pred vama.

Vjerujemo da ćete među objavljenim radovima pronaći zanimljivo štivo i da ćete, kao i do sada, nastaviti pratiti i podržavati *Ljetopis*.

Glavni urednik i izvršna urednica
izv. prof. dr. sc. Marin Bonačić
i izv. prof. dr. sc. Marija Đuzel